24/10/2025

Γιώργος Γεραπετρίτης: Δεν νοείται σήμερα αλλαγή συνόρων δια της βίας

/ Επικαιρότητα

«Δεν μπορείς να χαρακτηρίσεις Δίκαιο κάτι, το οποίο απορρέει από την πυγμή του ισχυρού» τόνισε ο υπουργός Εξωτερικών, Γιώργος Γεραπετρίτης, σε ομιλία του σε εκδήλωση του ΕΚΠΑ με τίτλο «Η Ελλάδα απέναντι στις Σύγχρονες Διεθνείς Προκλήσεις».

Ο κ. Γεραπετρίτης τόνισε ότι δεν νοείται σήμερα η οποιαδήποτε αλλαγή συνόρων δια της βίας, και επισήμανε ότι σε πολλές περιπτώσεις το Διεθνές Δίκαιο στερείται αυτής της αποτελεσματικότητας που απονέμει η κυριαρχία, που είναι η λογοδοσία και η εφαρμοστικότητα του Δικαίου. «Το Δίκαιο οφείλει να εφαρμόζεται» είπε, και αναφερόμενος στον σημερινό «μεταβαλλόμενο κόσμο» είπε:

«Αυτά που βιώνουμε σήμερα νομίζω είναι πραγματικά χωρίς προηγούμενο τόσο στην Ευρώπη, όσο και στον κόσμο. Δεδομένα, τα οποία υφίσταντο επί δεκαετίες, όπως για παράδειγμα ότι η Ευρώπη είναι απροσπέλαστη, είναι θωρακισμένη πλέον

έχουν εκλείψει. Στην καρδιά της Ευρώπης υφίσταται ένας μεγάλος πόλεμος, ένας εξαιρετικά αιματηρός πόλεμος, ενώ η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση βάλλεται. Και βάλλεται τόσο εκ των έσω, αλλά βάλλεται και από τους ίδιους τους λαούς, οι οποίοι πλέον αμφισβητούν ανοιχτά την ισχύ, την πειθώ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με βασικό επιχείρημα ότι έχει αδυναμία στη λήψη των αποφάσεων. Αλλά, κυρίως, επειδή αδυνατεί να μπορέσει να εισφέρει στην απάμβλυνση των κρίσεων, οι οποίες βρίσκονται γύρω μας. Η βασική αρχή ότι η Ευρώπη είναι θωρακισμένη και ότι δεν νοείται η οποιαδήποτε αλλαγή συνόρων δια της βίας, πλέον αποτελεί παρελθόν μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Και μέσα σ' αυτό το περιβάλλον υπάρχουν μια σειρά από παράδοξα, τα οποία διαμορφώνουν αν θέλετε και τη νέα αντίληψη περί διεθνούς αρχιτεκτονικής ασφαλείας».

Χαρακτήρισε ως **«πραγματικά ισχυρό όπλο» το διεθνές δίκαιο για κράτη που βρίσκονται «σε δύσκολη γειτονιά»** και είπε ότι παρά το γεγονός ότι αυτήν τη στιγμή υπάρχει μια μεγαλύτερη από ποτέ επίκληση του Διεθνούς Δικαίου, η διεθνής πολιτική φαίνεται να ρέπει προς μια πολύ πιο συναλλακτική προσέγγιση. «Για να το πω με όρους νομικούς, μια και απευθύνομαι σε ένα ειδικό ακροατήριο, εκείνο, το οποίο θα περίμενε κανείς ακούγοντας το Διεθνές Δίκαιο ως μοχλό για την ειρηνική επίλυση των διαφορών – όπως εξάλλου απαιτεί και ο Καταστατικός Χάρτης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, να έχουμε δηλαδή τον κανόνα και επί τη βάσει του κανόνα να προσπαθούμε να επιλύσουμε τα πραγματικά – εκείνο, το οποίο συμβαίνει είναι ότι έχουμε τη λύση και αναζητούμε μόνο το νομικό θεμέλιο. Το οποίο θα ενδύσει στην πραγματικότητα μια προειλημμένη απόφαση, η οποία είναι και η ωφέλιμη. Μια αμιγώς ωφελιμιστική προσέγγιση, στην οποία το Διεθνές Δίκαιο όχι μόνο υποχωρεί – αυτή θα ήταν η σχετικώς καλύτερη προσέγγιση – αλλά ακόμη-ακόμη αποτελεί και ένα νομιμοποιημένο άλλοθι για να λαμβάνονται αποφάσεις, οι οποίες πλήττουν την πειθώ του Δικαίου. Κυρίως, όμως πλήττουν τους αδύναμους» είπε ο κ.Γεραπετρίτης.

Ολόκληρη η ομιλία:

ΠΡΩΤΟΛΟΓΙΑ

Αγαπητοί φίλοι, αγαπητοί φοιτητές,

Είναι μια πολύ σημαντική στιγμή και για μένα η σημερινή. Και θέλω να εξομολογηθώ ότι είναι μια δύσκολη στιγμή. Είναι μια δύσκολη στιγμή να επιστρέψεις στο σπίτι σου ως φιλοξενούμενος. Και αυτό κάνει ακόμα μεγαλύτερη

την ένταση και την ανησυχία μου για όσα σήμερα θα συζητήσουμε. Αλλά επίσης κάνει ακόμα μεγαλύτερο τον θαυμασμό μου και την ευγνωμοσύνη μου για τους φοιτητές μας, για τη Νομική Σχολή, που για περισσότερα από 20 χρόνια ήταν και είναι το σπίτι μου. Και θέλω για αυτό να ευχαριστήσω εκ βάθους καρδίας τον Φοιτητικό Όμιλο Δημοσίου και Διεθνούς Δικαίου για την τιμητική του πρόσκληση, καθώς και τους αγαπημένους μου συναδέλφους που σήμερα με τιμούν με την παρουσία τους, όπως επίσης, τον Κοσμήτορα και τον πρώην Κοσμήτορα και Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που σήμερα ιδιαιτέρως με τιμά με την παρουσία του και με τον σχολιασμό του, για τον οποίο ελπίζω ότι θα είναι μετριοπαθής και όχι αιχμηρός.

Θέλω να ξεκαθαρίσω εξαρχής το πόσο δύσκολο είναι να μεταβαίνεις από την ακαδημία στην πολιτική. Και τούτο, διότι από τη στιγμή που θα το πράξεις, εγκαταλείπεις μια βασική παραδοχή, που είναι η συζήτηση επί τη βάσει του ορθού λόγου.

Οι αυτονόητες παραδοχές που μπορούμε να έχουμε σε ένα επίπεδο διαβουλευτικού ακαδημαϊκού λόγου συχνά ελλείπουν στον πολιτικό διάλογο. Ιδιαιτέρως στις μέρες μας που ο λαϊκισμός περισσεύει, η πληροφορία μεταφέρεται άκριτα, μεταφέρεται χωρίς καμία διασταύρωση, κανείς δεν αισθάνεται την ανάγκη να προσφύγει στις πρωτογενείς πηγές. Όλα μεταφέρονται με πολύ μεγάλη ταχύτητα και δυστυχώς η ποιότητα της πληροφορίας και η ακεραιότητά της θυσιάζονται στον βωμό της ταχύτητας ή στον βωμό του εύπεπτου μηνύματος.

Γι’ αυτό, σας παρακαλώ, να μην πέσουμε στην παγίδα να αξιολογηθώ μόνον ως Υπουργός. Ξέρετε, το βασικό πρόβλημα διχασμού, που έχει προκληθεί, είναι ότι στην πολιτική ζωή με αντιλαμβάνονται ως πανεπιστημιακό και στο Πανεπιστήμιο εσείς τώρα ως πολιτικό. Εγώ θέλω να πω ότι είναι πραγματικά σημαντικό – και είναι και η δική μου συμβουλή προς όλους σας – να υπηρετήσετε τα κοινά. Ο στόχος, ο οποίος θα πρέπει να έχει ο καθένας από εμάς, όχι μόνο ως χρέος απέναντι στην πατρίδα, αλλά και ως προσωπικό τίμημα απέναντι σε όσα ευγνωμόνως μας έχει απονείμει η πατρίδα μας, είναι να την υπηρετήσουμε από όποιο πόστο μας ανατεθεί και με όποιο ευδόκιμο τρόπο κρίνουμε.

Ξέρετε, επιστρέφοντας σήμερα στη Νομική και ιδιαιτέρως σε ένα ακαδημαϊκό forum, το οποίο αφορά το Διεθνές Δίκαιο, μου επανέρχεται στη μνήμη το πρώτο μάθημα στη Νομική Σχολή, στο πρώτο έτος του Συνταγματικού Δικαίου, όπου η συζήτηση γίνεται για τη βάση της κυριαρχίας και πώς επικαλύπτονται η εθνική και η διεθνής έννομη τάξη.

Και όπως κάθε Δημοσιολόγος, ο οποίος σέβεται τον εαυτό του, αμφισβητούσα και

εγώ την αξία του Διεθνούς Δικαίου, ακόμη-ακόμη και την ύπαρξή του και την τυποποίησή του ως κλάδου του Δικαίου, με δύο βασικά επιχειρήματα, τα οποία όλοι αντιλαμβανόμαστε.

Το πρώτο είναι ότι δεν μπορείς να χαρακτηρίσεις Δίκαιο κάτι, το οποίο απορρέει από την πυγμή του ισχυρού. Και άρα ελλείπει το βασικό, το οποίο είναι αναγκαίο για να χαρακτηριστεί μια επιστήμη, ένας κλάδος του Δικαίου ως νομική, που είναι ένας επαγωγικός συλλογισμός. Και το δεύτερο, βεβαίως, είναι ότι σε πολλές περιπτώσεις το Διεθνές Δίκαιο στερείται αυτής της αποτελεσματικότητας που απονέμει η κυριαρχία, που είναι η λογοδοσία και είναι βεβαίως η εφαρμοστικότητα του Δικαίου. Το Δίκαιο οφείλει να εφαρμόζεται.

Ποια θα είναι η βασική μου θεματολογία σήμερα; Θα σας πω, όπως το πράττω συχνά, το συμπέρασμα και στη συνέχεια θα προσπαθήσω να το επενδύσω με επιχειρήματα. Η βασική μου θέση στηρίζεται σε τρεις παραδοχές.

Η πρώτη παραδοχή είναι ότι βιώνουμε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο γεμάτο από παράδοξα. Η δεύτερη παραδοχή είναι ότι τα παράδοξα αυτά δημιουργούν αξεπέραστες προκλήσεις. Η τρίτη παραδοχή, που είναι και το συμπέρασμα, είναι ότι οι προκλήσεις αυτές μας οδηγούν σε μια ριζική αμφιβολία για την ισχύ και την εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου, αλλά κλονίζουν και τις ίδιες τις αξίες πάνω στις οποίες έχει χτιστεί ο δυτικός φιλελεύθερος κόσμος.

Τι σημαίνει όμως μεταβαλλόμενος κόσμος; Αυτά που βιώνουμε σήμερα νομίζω είναι πραγματικά χωρίς προηγούμενο τόσο στην Ευρώπη, όσο και στον κόσμο. Δεδομένα, τα οποία υφίσταντο επί δεκαετίες, όπως για παράδειγμα ότι η Ευρώπη είναι απροσπέλαστη, είναι θωρακισμένη πλέον έχουν εκλείψει. Στην καρδιά της Ευρώπης υφίσταται ένας μεγάλος πόλεμος, ένας εξαιρετικά αιματηρός πόλεμος, ενώ η ίδια η Ευρωπαϊκή Ένωση βάλλεται. Και βάλλεται τόσο εκ των έσω, αλλά βάλλεται και από τους ίδιους τους λαούς, οι οποίοι πλέον αμφισβητούν ανοιχτά την ισχύ, την πειθώ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με βασικό επιχείρημα ότι έχει αδυναμία στη λήψη των αποφάσεων. Αλλά, κυρίως, επειδή αδυνατεί να μπορέσει να εισφέρει στην απάμβλυνση των κρίσεων, οι οποίες βρίσκονται γύρω μας. Η βασική αρχή ότι η Ευρώπη είναι θωρακισμένη και ότι δεν νοείται η οποιαδήποτε αλλαγή συνόρων δια της βίας, πλέον αποτελεί παρελθόν μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Και μέσα σ’ αυτό το περιβάλλον υπάρχουν μια σειρά από παράδοξα, τα οποία διαμορφώνουν αν θέλετε και τη νέα αντίληψη περί διεθνούς αρχιτεκτονικής ασφαλείας.

Το πρώτο παράδοξο είναι ότι, ενόσω όλες οι σύγχρονες προκλήσεις έχουν έναν οικουμενικό, παγκόσμιο, διεθνή, υπερεθνικό χαρακτήρα, εντούτοις η διεθνής

πολυμέρεια που αποτελεί τη βάση της αρχιτεκτονικής στον μεταπολεμικό κόσμο, φαίνεται να υποχωρεί.

Όλες οι κρίσεις που βιώνουμε σήμερα έχουν ένα απολύτως διεθνές αποτύπωμα. Δεν υπάρχει η έννοια της περιφερειακής κρίσης, είτε πρόκειται για μια συμβατική κρίση, όπως είναι ο πόλεμος, είτε πρόκειται για υγειονομική κρίση ή κλιματική κρίση ή οποιαδήποτε μορφής υβριδική κρίση. Όλες οι κρίσεις δεν γνωρίζουν σύνορα. Θα περίμενε κανείς ότι, ακριβώς επειδή οι κρίσεις δεν έχουν σύνορα, θα έπρεπε να ενισχυθεί η διεθνής πολυμέρεια. Οι διεθνείς οργανισμοί που κατεξοχήν στηρίζουν τη διαχείριση κρίσεων σε πολυεθνικό επίπεδο. Εντούτοις, δεν συμβαίνει αυτό. Στην πραγματικότητα, όσο οι κρίσεις πολλαπλασιάζονται και αποκτούν οικουμενικό χαρακτήρα, τόσο οι διεθνείς οργανισμοί φαίνονται αδύναμοι να μπορέσουν να ανταποκριθούν. Με πιο χαρακτηριστικό νομίζω, το παράδειγμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ο οποίος ακριβώς έγινε για την αποφυγή των πολέμων στη συμβατική τους τότε μορφή και στη συνέχεια όλων των κρίσεων.

Σκεφτείτε ότι σήμερα έχουμε καταμετρημένους 61 πολέμους. 61 ένοπλες συρράξεις στον κόσμο, τον μεγαλύτερο αριθμό από ποτέ, εκ των οποίων οι 11 έχουν περισσότερα από 1.000 θύματα το έτος. Χαρακτηρίζονται δηλαδή ως μεγάλοι πόλεμοι. Μία κατάσταση, η οποία καλεί για την ενίσχυση των διεθνών οργανισμών και της διεθνούς πολυμέρειας. Παρά ταύτα, η διεθνής πολυμέρεια φαίνεται να υποχωρεί και να αφήνει χώρο σε μικρότερα σχήματα ή ακόμη-ακόμη και στις παρεμβάσεις μόνο ισχυρών κρατών.

Το δεύτερο παράδοξο που σχετίζεται με το πρώτο. Όλοι επικαλούμαστε το Διεθνές Δίκαιο, πολύ περισσότερο τα κράτη εκείνα, όπως η Ελλάδα, τα οποία έχουν μια ιστορική παράδοση στην εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου. Και ακριβώς, επειδή βρίσκονται σε μια πολύ δύσκολη γειτονιά και έχουν το μέγεθος και τη σχετική ισχύ που έχουν, το Διεθνές Δίκαιο αποτελεί ένα πραγματικά ισχυρό όπλο για την αντιμετώπιση κάθε εξωγενούς κινδύνου. Παρά, λοιπόν, το γεγονός ότι αυτήν τη στιγμή υπάρχει μια μεγαλύτερη από ποτέ επίκληση του Διεθνούς Δικαίου, η διεθνής πολιτική φαίνεται να ρέπει προς μια πολύ πιο συναλλακτική προσέγγιση. Για να το πω με όρους νομικούς, μια και απευθύνομαι σε ένα ειδικό ακροατήριο, εκείνο, το οποίο θα περίμενε κανείς ακούγοντας το Διεθνές Δίκαιο ως μοχλό για την ειρηνική επίλυση των διαφορών – όπως εξάλλου απαιτεί και ο Καταστατικός Χάρτης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, να έχουμε δηλαδή τον κανόνα και επί τη βάσει του κανόνα να προσπαθούμε να επιλύσουμε τα πραγματικά – εκείνο, το οποίο συμβαίνει είναι ότι έχουμε τη λύση και αναζητούμε μόνο το νομικό θεμέλιο. Το οποίο θα ενδύσει στην πραγματικότητα μια προειλημμένη απόφαση, η οποία είναι και η ωφέλιμη. Μια αμιγώς ωφελιμιστική προσέγγιση, στην οποία το Διεθνές

Δίκαιο όχι μόνο υποχωρεί – αυτή θα ήταν η σχετικώς καλύτερη προσέγγιση – αλλά ακόμη-ακόμη αποτελεί και ένα νομιμοποιημένο άλλοθι για να λαμβάνονται αποφάσεις, οι οποίες πλήττουν την πειθώ του Δικαίου. Κυρίως, όμως πλήττουν τους αδύναμους.

Και το τρίτο παράδοξο είναι ότι ενόσω υπάρχει μια διεθνής αντίληψη ότι η δημοκρατία ανά τον κόσμο ενισχύεται και οι δημοκρατίες πολλαπλασιάζονται – άρα τα αυταρχικά καθεστώτα απομειώνονται – στην πραγματικότητα ισχύει το ακριβώς αντίθετο. Οι δημοκρατίες στον κόσμο υποχωρούν, ο αυταρχισμός γίνεται όλο και πιο ορατός. Το δίκαιο του ισχυρού επιβάλλεται και τρέπει τις δημοκρατίες σε de facto αυταρχικά καθεστώτα. Στην καταμέτρηση του Democracy Index του Economist για το 2024 κατεγράφησαν 74 δημοκρατίες – και 74 είναι οι πλήρεις δημοκρατίες, αλλά και δημοκρατίες οι οποίες είναι ελλειμματικές -, ενώ μη χαρακτηριζόμενες δημοκρατίες έχουμε σε 93 κράτη. Μπορείτε να φανταστείτε πού θα ήταν αυτός ο δείκτης εάν η αναφορά γινόταν όχι στη δημοκρατία, που είναι ένα πολύ περισσότερο διαδικαστικό φαινόμενο του κόσμου μας, αλλά στο κράτος δικαίου, το οποίο έχει και πολύ ουσιαστικές διαδρομές να ανατρέξει.

Να δούμε τώρα τα θέματα των προβλημάτων που ανακύπτουν από αυτές τις διεθνείς παραδοξότητες. Την υπαναχώρηση της διεθνούς πολυμέρειας, την προσχηματική επίκληση του Διεθνούς Δικαίου, την υποχώρηση της δημοκρατίας.

Τα προβλήματα, τα οποία εντοπίζω είναι δύο τάξεων. Είναι το πρόβλημα των αξιών και το δομικό πρόβλημα. Τι χαρακτηρίζω ως πρόβλημα αξιών; Είναι η βασική αναφορά στη φιλελεύθερη δημοκρατία και στις αρχές της. Στις αξίες, οι οποίες έχουν δομήσει τον μεταπολεμικό κόσμο, ιδιαιτέρως τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το ότι οι αξίες αποτελούν τη βάση του μεταπολεμικού κόσμου, τη βάση της διεθνούς αρχιτεκτονικής ασφαλείας, μπορεί να το δει ο καθένας όχι μόνο στον Καταστατικό Χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, αλλά κυρίως στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Έχει πολύ ενδιαφέρον να δούμε το άρθρο 2 της Συνθήκης αυτής, το οποίο ρητά αναφέρεται στις αξίες, οι οποίες διέπουν την ευρωπαϊκή οικογένεια. Αξίες, οι οποίες αναφέρονται ακριβώς στη δημοκρατία, στο κράτος δικαίου, στην ανεξάρτητη δικαιοσύνη, κυρίως στο κομμάτι της συμπεριληπτικότητας, της ανεκτικότητας, της ισότητας. Μια πολύ πιο ουσιαστική εκδοχή αξιών του δυτικού κόσμου. Πάνω σε αυτές τις αξίες οικοδομήθηκε το ευρωπαϊκό όραμα τη δεκαετία του 1950 και αυτό είχε πολλαπλά οφέλη. Δημιούργησε αυτό που ο καθηγητής von Bogdandy αναφέρει ως ευρωπαϊκή κοινωνία μέσω του Δικαίου.

Είχε όμως και ένα στοιχείο ασφαλείας. Φτιάξαμε μια ασφαλή περιοχή, όπως θα έλεγε ο Karl Deutsch. Η ασφάλεια, βέβαια, αυτή σήμερα υποχωρεί δυναμικά.

Υποχωρεί, διότι πλέον δεν έχουμε το αυτονόητο του αναλλοίωτου των συνόρων, εκεί όπου ο αναθεωρητισμός υφίσταται στην πράξη, όσο και αν μπορεί να τον καταδικάζουν. Όμως οι αξίες είναι το δομικό χαρακτηριστικό, το οποίο γέννησε την Ευρώπη, επέκεινα της διεθνούς συνύπαρξης στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Και μάλιστα, η ίδια η Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως έχει ερμηνευθεί – ερμηνεύθηκε πολύ πρόσφατα στην απόφαση Polisario του 2021 του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου – αναφέρει ότι οι αξίες αυτές θα πρέπει να διέπουν και την εξωτερική δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όταν η Ευρώπη εμφανίζεται στον κόσμο, θα πρέπει να εμφανίζεται πρωτίστως με βάση τις αξίες αυτές.

Βεβαίως και οι αξίες έχουν τα όριά τους. Διότι μπορεί το άρθρο 2 που σας ανέφερα λίγο πριν να είναι το πιο θεμελιακό, κατά την άποψή μου, σε όλο το κεκτημένο το ευρωπαϊκό, τη θεσμική αρχιτεκτονική της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εντούτοις οι σχεδιαστές των Συνθηκών μερίμνησαν, έτσι ώστε να αποψιλώσουν την πραγματική εφαρμογή του, την ουσιαστική πρόσθετη αξία, την οποία θα μπορούσε να έχει.

Γιατί ποια είναι αλήθεια η κύρωση, εάν ένα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν ακολουθήσει τις αξίες που αποτελούν τη βάση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος; Αυτό προβλέπεται ήδη στο άρθρο 7 της Συνθήκης και υπάρχει μια αλληλουχία βημάτων, η οποία μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε αυστηρές κυρώσεις. Για παράδειγμα, το να στερηθεί το δικαίωμα ψήφου ένα κράτος, το οποίο έχει χαρακτηριστεί ότι δεν σέβεται τις ευρωπαϊκές αξίες.

Και πράγματι, σε δύο περιπτώσεις συνέβη αυτό. Συνέβη με την Πολωνία και συνέβη με την Ουγγαρία. Έχει ένα ενδιαφέρον η περίπτωση της Ουγγαρίας. Και στις δύο περιπτώσεις επρόκειτο για παρεμβάσεις της κυβέρνησης στη δικαστική λειτουργία ή στις ανεξάρτητες αρχές. Με την Ουγγαρία υπάρχει ακόμη ενεργή η διαδικασία. Παρά ταύτα – και αυτό είναι ένα ενδιαφέρον για το πόσο πολύ υποχωρούν οι αξίες ως βάση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και της φιλελεύθερης δημοκρατίας – οι αξίες και η ακυρωτική διαδικασία, η οποία απορρέει, δεν εμπόδισε την Ουγγαρία να έχει την Προεδρία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου το β’ εξάμηνο του 2024. Μολονότι υπήρχε μια μεγάλη ακαδημαϊκή κίνηση, η οποία υποστήριζε με νομικά επιχειρήματα, ότι στο πλαίσιο των κυρώσεων αυτών δεν θα έπρεπε να αναλάβει την Προεδρία μια χώρα, η οποία δεν εμπνέεται από τις αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολύ περισσότερο παράσταση παρά ουσία αξιών.

Το δεύτερο πρόβλημα είναι ίσως ακόμη πιο μεγάλο. Είναι το δομικό πρόβλημα, το οποίο έχει να κάνει με την οργάνωση και τη λειτουργία των διεθνών οργανισμών. Το πρόβλημα αυτό εκκινεί από το γεγονός ότι οι διεθνείς οργανισμοί επιχειρούν ταυτοχρόνως να υπηρετήσουν δύο σκοπούς που εν πολλοίς μπορεί να είναι και

αλληλοσυγκρουόμενοι.

Ο πρώτος σκοπός είναι η εξυπηρέτηση των αξιών που χαρακτηρίζονται ως ευρωπαϊκοί ή διεθνείς, οικουμενικοί. Οι αξίες που διέπουν τον κάθε διεθνή οργανισμό. Αλλά έχει και έναν δεύτερο σκοπό που είναι η διατήρηση ενός σκληρού πυρήνα κυριαρχίας των κρατών μελών που συναποτελούν τον κάθε διεθνή οργανισμό. Δηλαδή, ο κάθε διεθνής οργανισμός προσπαθεί ταυτόχρονα να υπηρετήσει τον σκοπό της κοινότητας, διαφυλάσσοντας όμως ένα ωφέλιμο, ουσιαστικό περιεχόμενο στην παραδοσιακή κυριαρχία του κάθε κράτους μέλους. Αυτή η εν πολλοίς αντίρροπη δυναμική που μπορεί να εφαρμόζεται, οδήγησε σε αυτό που έχει χαρακτηρίσει ένας πολύ σπουδαίος καθηγητής, ο Dapo Akande του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης του Διεθνούς Δικαίου, ως «το πρόβλημα της συγκατάθεσης». Τι είναι «το πρόβλημα της συγκατάθεσης»; Για να το πούμε λίγο πιο κοινά είναι το πρόβλημα του βέτο. Το βέτο, δηλαδή το δικαίωμα αρνησικυρίας κάθε κράτους μέλους σε αποφάσεις, οι οποίες είναι κρίσιμες εντός του διεθνούς οργανισμού, αποτελεί ακριβώς το διαδικαστικό εκείνο όχημα μέσω του οποίου διαφυλάσσονται τα εθνικά δικαιώματα. Δηλαδή η κυριαρχία και το εθνικό συμφέρον, όπως το κάθε κράτος το αντιλαμβάνεται.

Το «πρόβλημα της συγκατάθεσης» το βλέπουμε στους διεθνείς οργανισμούς κάθε μέρα. Δείτε για παράδειγμα τους τρεις μεγάλους οργανισμούς που λογίζονται ότι υπηρετούν τη διεθνή αρχιτεκτονική ασφαλείας δυτικού τύπου. Στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών το Συμβούλιο Ασφαλείας εδώ και περισσότερο από τρία χρόνια δεν μπορεί να λάβει μια Απόφαση, να εκδώσει ένα Ψήφισμα, το οποίο να αφορά την επίθεση της Ρωσίας στην Ουκρανία. Γιατί δεν μπορεί να το κάνει; Μα είναι πολύ απλό. Διότι ένα από τα μέλη, τα οποία έχουν δικαίωμα αρνησικυρίας, ένα από τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, είναι ο επιτιθέμενος. Μπορούμε να έχουμε την ίδια στιγμή μια καθολική απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών που να καταδικάζει μια χώρα και την επόμενη στιγμή το Συμβούλιο Ασφαλείας, που είναι το εκτελεστικό όργανο και το οποίο θα έπρεπε ακριβώς να υλοποιεί τις αποφάσεις της διεθνούς κοινότητας, εμποδίζεται ακριβώς λόγω της μηχανικής, η οποία δίνει το δικαίωμα της αρνησικυρίας στα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας.

Αλλά δεν χρειάζεται να πάμε μακριά. Μπορούμε να πάμε και στην Ευρώπη. Στην Ευρώπη, όταν απαιτείται ομοφωνία, για παράδειγμα στις περιπτώσεις των αποφάσεων που λαμβάνονται στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας, της ΚΕΠΠΑ – για να ληφθεί η απόφαση αυτή, επειδή συνήθως στη σημερινή εποχή τα συμφέροντα δεν συμπλέουν, θα πρέπει, για να το πω κομψά, όποιο μέλος διαφωνεί, να αποχωρήσει για καφέ. Η απόφαση να ληφθεί

στην πραγματικότητα στο διάλειμμα του καφέ, έτσι ώστε να υπάρχει η απαιτούμενη ομοφωνία. Και πάλι στο πλαίσιο του δικαιώματος αρνησικυρίας, το οποίο χρησιμοποιείται όπως χρησιμοποιείται.

Αλλά να δούμε και το ΝΑΤΟ. Στο ΝΑΤΟ τι συνέβη; Προκειμένου να μπουν τα νέα μέλη, για τα οποία υπήρχε μια καταρχήν συμφωνία όλων των μελών του ΝΑΤΟ, θα έπρεπε να περάσει από ένα διοικητικό φίλτρο των υπολοίπων κρατών, όπου ορισμένα κράτη προέβαλαν προϋποθέσεις, οι οποίες αιτιωδώς δεν συνδέονταν επ' ουδενί με τα ζητήματα, τα οποία είχαν να κάνουν με την ένταξη του κράτους στο ΝΑΤΟ.

Μετά από όλα αυτά, καταλαβαίνουμε το πόσο ευάλωτο είναι σήμερα το σύστημα του Διεθνούς Δικαίου και της διεθνούς πολιτικής. Φοβούμαι για τρία πράγματα. Φοβούμαι, πρώτον, μήπως η Ευρώπη, αλλά και το διεθνές σύστημα έχει την τύχη της αρχαίας Αθήνας, το «σύνδρομο της Αθήνας». Η Αθήνα, ήταν ένα πολύ πιο ισχυρό πολίτευμα από όλες τις απόψεις σε σχέση με την Σπάρτη. Κατέπεσε όμως γιατί; Διότι υπέκυψε στον λαϊκισμό των δημαγωγών, όπως τον παρουσίασε ο Θουκυδίδης. Κι επειδή σήμερα ο λαϊκισμός είναι το έσχατο μέσο που χρησιμοποιείται από εκείνους που βρίσκονται εν αδίκω ή εκείνους, οι οποίοι επιθυμούν να έχουν αθέμιτη πρόσβαση στην εξουσία, ο μεγάλος κίνδυνος βρίσκεται πάντοτε μέσα μας. Και για την Ευρώπη ο κίνδυνος αυτός είναι πρωτίστως εντός. Ο δεύτερος κίνδυνος είναι ο κίνδυνος της πτώσης τύπου «Μακεδονικής Αυτοκρατορίας», δηλαδή η έλλειψη ηγεσίας ή η έλλειψη ανθεκτικών θεσμών. Δυστυχώς παρατηρούμε σήμερα την έλλειψη ανθεκτικών θεσμών, την υποχώρηση γενικώς των θεσμών, όπως επίσης και την έλλειψη ηγεσίας αρκετές φορές στα διεθνή fora.

Για να μπορέσει να επιβιώσει η ειρήνη και η ευημερία απαιτούνται θεσμοί. Όπου υπάρχουν κενά θεσμικά είναι βέβαιο ότι αυτά θα καλυφθούν από εκείνους που επιβουλεύονται τη λειτουργία τους. Θα πρέπει λοιπόν όλοι να μην είμαστε επιλήσμονες της σημασίας που έχει να χτίσουμε ανθεκτικούς θεσμούς.

Και βέβαια ο τρίτος κίνδυνος είναι η πτώση τύπου «ancien régime», του αρχαίου καθεστώτος, το οποίο στην πραγματικότητα κατέπεσε από αντίπαλες ιδεολογίες. Οι ιδεολογίες, οι οποίες εμφανίζονται και στην πραγματικότητα μεταδίδονται με αστραπιαία ταχύτητα παντού, μπορούν να λειτουργήσουν ως ψυχολογικός μοχλός για την απομείωση της αξίας των θεσμών. Η ιδεολογική αυτή μάχη μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλα προβλήματα εκείνους, οι οποίοι στηρίζονται στις αξίες.

Δεν έδωσα μια πολύ αισιόδοξη εικόνα της διεθνούς πολιτικής. Το ξέρω. Θα μου πείτε, γιατί εμείς εδώ στην Ελλάδα, εάν είναι έτσι τα πράγματα, εξακολουθούμε

να υποστηρίζουμε την πειθώ και την ισχύ του Διεθνούς Δικαίου; Γιατί το Διεθνές Δίκαιο είναι η βάση επί του οποίου μπορεί να οικοδομηθεί η διεθνής τάξη. Η τάξη σήμερα έχει μεγαλύτερη αξία από οτιδήποτε άλλο. Τάξη χωρίς αξίες όμως δεν μπορεί να υπάρξει. Για εμάς, εκείνο, το οποίο προέχει σε έναν τέτοιο άτακτο κόσμο, γεμάτο από πολιτισμένες προκλήσεις, είναι ένας τριπλός στόχος. Και νομίζω, αν σκεφτείτε τα βήματα, τα οποία έχουμε ακολουθήσει στη διπλωματία μας, στην ελληνική διπλωματία, θα αναγνωρίσετε πολλά από αυτά που μόλις σας αναφέρω.

Το πρώτο είναι να μπορέσουμε να διαμορφώσουμε συνθήκες ειρήνης στη γειτονιά μας και στον κόσμο. Το να έχεις συνθήκες ειρήνης είναι αναγκαίο, όχι μόνο για τον αυτονόητο λόγο ότι δεν παράγονται εντάσεις και κρίσεις. Το να έχεις συνθήκες ειρήνης σου δίνει τη δυνατότητα να μπορείς να χτίζεις εκείνο, το οποίο είναι χρήσιμο. Να χτίζεις διεθνείς συμμαχίες και να μπορέσεις να δημιουργείς επιχειρήματα, τα οποία θα σε βοηθήσουν. Κυρίως όμως η ειρήνη είναι αναγκαία, διότι στον σύγχρονο κόσμο, όπου υπάρχει ένταση και κρίση, αυτό μπορεί να ερμηνεύεται και ως κάλεσμα προς τρίτους δρώντες, έτσι ώστε να έχουν μια πιο ενεργή συμμετοχή.

Για εμένα, για την Υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών, για όλη την ελληνική Πολιτεία, νομίζω κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί το γεγονός ότι η ειρήνη στη γειτονιά μας είναι ένας αναγκαίος σκοπός. Και ταυτόχρονα με αυτόν να μπορούμε να χτίζουμε για να μπορούμε να έχουμε τα διαπραγματευτικά εκείνα επιχειρήματα, τα οποία θα μας θέτουν από θέση ισχύος ή τουλάχιστον επί ίσοις όροις. Η αλήθεια είναι ότι σήμερα έχουμε πολύ περισσότερα επιχειρήματα από ό,τι είχαμε μέχρι πρότινος. Είναι τα επιχειρήματα εκείνα που, με πρωτοβουλία της Ελλάδας, έχουν τεθεί στο ευρωπαϊκό κεκτημένο, έχουν τεθεί στη διεθνή πολιτική και αποτελούν πλέον μέρος αυτού του διπλωματικού παιχνιδιού. Η άποψή μου είναι ότι σε αυτούς τους καιρούς το να βρίσκεσαι σε μια κατάσταση παθητικής αδράνειας είναι ο μεγαλύτερος κίνδυνος για τη χώρα. Η Ελλάδα πρέπει να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, πρέπει να υποστηρίζει τη δική της εθνική θέση και να είναι ανά πάσα στιγμή έτοιμη να αναλάβει τον ηγετικό ρόλο που μπορεί να επιτελέσει.

Έγινε αναφορά στις μεγάλες μορφές ισχύος, είτε είναι σκληρές, είτε είναι ήπιες. Η σκληρή μορφή ισχύος σήμερα, ίσως η μεγαλύτερη που θα μπορούσε να υπάρχει μετά από την οικονομική σταθερότητα, είναι η ενεργειακή ασφάλεια και διαφοροποίηση. Η Ελλάδα έχει καταφέρει τα τελευταία χρόνια να αναπτύξει ένα επίπεδο ενεργειακής ασφάλειας που την καθιστά όχι μόνο αυτάρκη, αλλά αναγκαία για πάρα πολλές χώρες. Όλοι οι διάδρομοι, οι οποίοι έχουν ανοίξει, μας επιτρέπουν σήμερα να μπορούμε να παρέχουμε ενεργειακό μείγμα σε όλες τις χώρες της

ευρύτερης περιοχής και να έχουμε καταστεί χώρα εξαγωγής και όχι εισαγωγής. Για πρώτη φορά έχουμε καταφέρει μεγαλύτερο από το 50% του δικού μας ενεργειακού μείγματος να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές, το οποίο μας δίνει τη δυνατότητα να αντιμετωπίζουμε με απόλυτη αυτάρκεια όλους τους κινδύνους.

Αλλά και τις ήπιες πηγές ισχύος μας. Ήπια πηγή ισχύος μας είναι βεβαίως η Ελληνική Διασπορά, είναι η δημόσια διπλωματία. Είναι τα μεγέθη εκείνα, τα οποία καθιστούν τη χώρα ισχυρή. Και πάνω απ' όλα είναι το διεθνές κεφάλαιο που μας δίνουν οι άνθρωποι. Το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει πρέσβεις παντού – και ως πρέσβεις εννοώ όσους Έλληνες ελληνικής καταγωγής και ελληνικής πεποίθησης βρίσκονται αυτή τη στιγμή ανά τον κόσμο – είναι ένα κεφάλαιο, το οποίο δεν βρίσκεται πουθενά. Και αυτό μπορώ να σας το επιβεβαιώσω απολύτως. Γιατί βλέπω, όπου βρίσκομαι στο εξωτερικό σε αποστολή υπηρεσιακή, τους Έλληνες της Διασποράς. Και μπορώ να σας πω με βεβαιότητα ότι πρόκειται για ένα κεφάλαιο, το οποίο είναι τόσο ισχυρό που μπορεί να δώσει στην πατρίδα μας πολύ μεγαλύτερη αξία από οποιαδήποτε συμβατική διπλωματική αποστολή.

Και είναι δική μου επιθυμία – και πάντοτε το έλεγα και ως δάσκαλος σε αυτήν τη Σχολή – τα παιδιά να βρίσκουν τον δρόμο τους, να ταξιδεύουν, να γνωρίζουν καινούργιους κόσμους, να μην φοβούνται τις ανηφόρες, να καταστούν οι πρέσβεις της Σχολής, της πόλης και της Ελλάδας ανά τον κόσμο. Κλείνω.

Κλείνω με έναν ελέφαντα στο δωμάτιο, τον οποίο δεν ανέφερα. Μίλησα πολύ για τις αξίες, οι οποίες οφείλουν να είναι η βάση μας. Και οφείλουμε να τις προασπίσουμε για τον λόγο για τον οποίον μια χώρα σαν την Ελλάδα δεν μπορεί να μπει σε μια λογική συναλλαγής, αλλά θα πρέπει να εμμείνει στο Διεθνές Δίκαιο και στους κανόνες της διεθνούς έννομης τάξης. Υπάρχουν πράγματι σήμερα κοινές αξίες αυτού που ονομάζουμε δυτικός πολιτισμός; Υπάρχουν πια σήμερα αξίες της φιλελεύθερης δημοκρατίας, η οποία να λογίζεται ως αυτονόητη και να μην βάλλεται; Η ερώτηση δεν είναι τόσο απλή. Να το θέσω αλλιώς. Εάν σήμερα είχαμε στη διαδικασία ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση χώρες, οι οποίες είναι σήμερα στον πυρήνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα μπορούσαν να περάσουν τα κριτήρια που θέτει η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση του άρθρου 19 και τα κριτήρια της Κοπεγχάγης; Μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση είμαστε όλοι ομονοούντες σε σχέση με το ποιες είναι οι αξίες που πρέπει να διαπνέουν την κοινότητά μας;

Η απάντηση προφανώς δεν είναι εύκολη. Η αλήθεια είναι ότι ο κλονισμός των αξιών βάλλει στην πραγματικότητα κατά της ίδιας της ύπαρξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Και επειδή η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η πατρίδα μας, εγώ θέλω να πιστεύω κάτι, το οποίο πάντοτε πίστευα. Ότι η ισχύς, η οποία παράγεται από το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από την ευρωπαϊκή οικογένεια, δεν είναι αυτό που όλοι

νομίζουμε. Δηλαδή ότι θα πρέπει όλοι να ομογενοποιούμαστε, να βρισκόμαστε σε ένα καθεστώς ομοιομορφίας, επειδή με τον τρόπο αυτό πολλαπλασιάζουμε την ισχύ μας. Η πρόσθετη αξία της Ευρώπης, για εμάς, είναι οι αρχές, τις οποίες εκπροσωπεί η Ευρώπη. Και η ισχυρή Ευρώπη αποτελεί στην πραγματικότητα μια εγγύηση για το διεθνές στερέωμα, εγγύηση ειρήνης και ευημερίας.

Θέλω όμως να είμαι πολύ σαφής κλείνοντας. Όποιες προκλήσεις και να αντιτάξουμε απέναντι στο Διεθνές Δίκαιο, είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ είναι αναγκαίο να σταθούμε δίπλα του και να το ενισχύσουμε. Και πρέπει να το επικαλούμαστε με συνέπεια. Η επιλεκτική εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου δεν οδηγεί απλώς σε μια κανονιστική του απομείωση. Οδηγεί ουσιαστικά στον μηδενισμό της διεθνούς έννομης τάξης. Και ο μηδενισμός αυτός είναι άγνωστο τι αποτελέσματα θα μπορούσε να έχει. Και ειδικά για χώρες, οι οποίες βρίσκονται σε δύσκολες γειτονιές, όπως η Ελλάδα, με το μέγεθος και τα προβλήματα που διαχρονικά έχει η χώρα μας.

Γι’ αυτό το λόγο σας καλώ όλους να υπηρετήσετε τους κανόνες, να υπηρετήσετε το δίκαιο, να δείτε με σεβασμό, χωρίς μισαλλοδοξία, όλους τους λαούς και όλα τα κράτη, να υπηρετήσετε το εθνικό μας συμφέρον. Γιατί η Ελλάδα έχει μια δύναμη η οποία δεν πρόκειται ποτέ να τελειώσει.

Ευχαριστώ.

ΔΕΥΤΕΡΟΛΟΓΙΑ

Ο συνάδελφος και ιδιαίτερος γνώστης του Διεθνούς Δικαίου και της διεθνούς πολιτικής έθεσε πάρα πολλά ζητήματα. Θα προσπαθήσω να είμαι όσο πιο περιληπτικός και σαφής γίνεται.

Σε ό,τι αφορά το Συμβούλιο Ασφαλείας, η Ελλάδα εξελέγη με ένα ποσοστό, το οποίο είναι εξωπραγματικό. Μας ψήφισε το 97% των χωρών. Οι υπόλοιπες που δεν μας ψήφισαν, δεν μας ψήφισαν, επειδή δεν ψηφίζουν κανέναν. Αυτό αποδεικνύει ότι η Ελλάδα έχει μια ιδιότητα που δεν έχουν όλες οι χώρες. Η Ελλάδα μπορεί αυτή τη στιγμή, έχει το κεφάλαιο. Γιατί έχει το κεφάλαιο; Διότι στηρίζεται σε αρχές και κανόνες και όχι στη συναλλαγή. Να μπορεί να συνομιλεί με όλους, ακόμη και όταν αυτοί μεταξύ τους δεν μπορούν να συνομιλήσουν. Η Ελλάδα είναι στρατηγικός συνομιλητής του Ισραήλ, όταν ταυτοχρόνως μιλούμε σε άριστο επίπεδο με όλο τον αραβικό κόσμο και με την Παλαιστινιακή Αρχή. Είμαστε προνομιακός συνομιλητής της Παλαιστινιακής Αρχής. Λίγες ώρες μετά τη Διάσκεψη για την Ειρήνη στη Γάζα, στο Sharm El-Sheikh της Αιγύπτου, είχα την ευκαιρία να υποδεχθώ την Παλαιστίνια Υπουργό Εξωτερικών σε ένα πολύ υψηλό συμβολισμό.

Η Ελλάδα ενώνει τον Βορρά και τον Νότο, την Ανατολή και τη Δύση. Αυτή είναι η παρουσία μας στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Θέσαμε μια σειρά από προτεραιότητες, οι οποίες προτεραιότητες συνδέονται με την ειρηνική επίλυση των διαφορών. Κάτι που δυστυχώς ο σύγχρονος κόσμος το έχει ξεχάσει και αμελήσει. Για την προστασία των παιδιών σε ένοπλες συρράξεις, την προστασία των γυναικών και τη θαλάσσια ασφάλεια.

Κατά τη διάρκεια της Προεδρίας μας τον περασμένο Μάιο, η Ελλάδα είχε σειρά από εκδηλώσεις, ανέλαβε πολλές πρωτοβουλίες. Εγώ είχα την ιδιαίτερη τιμή να εκφωνήσω εντός του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών την Κοινή Δήλωση 80 κρατών για την προστασία των ευάλωτων σε καθεστώς πολέμου, ιδίως στη Γάζα. Και είναι πραγματικά πολύ σημαντικό να υπάρχουν χώρες, όπως η δική μας, να μπορεί να συναιρεί τις αντιθέσεις. Εκείνο, το οποίο έχει χαθεί – και το λέω με πολύ μεγάλη πίκρα, διότι εγώ ήμουν ανέκαθεν οπαδός, δογματικός θα έλεγα, αυτής της θεωρίας – είναι η διαβουλευτικότητα και στην Ελλάδα και στον κόσμο.

Έλεγα πάντοτε σε αίθουσες – και προσπαθώ να το πω και στη Βουλή, αλλά δεν είναι πάντοτε εύκολο – ότι πρέπει να είμαστε όλοι έτοιμοι να αλλάξουμε την άποψή μας, αν πειστούμε επί τη βάσει του ορθού λόγου ότι μια άλλη άποψη είναι εγκυρότερη και ισχυρότερη. Αυτό είναι το μεγαλύτερο προνόμιο που μπορεί να έχει ο οποιοσδήποτε. Δεν μπορούμε να παραμένουμε σε στείρους δογματισμούς. Είναι βέβαιο ότι αυτό θα οδηγήσει τελικά σε μισαλλοδοξία και σε αυταρχισμό. Για την Ελλάδα, το Συμβούλιο Ασφαλείας είναι ένα τεράστιο διπλωματικό όπλο, αλλά και μια απίστευτη ευθύνη. Διπλωματικό όπλο, διότι στο πλαίσιο του Συμβουλίου Ασφαλείας εγώ συνομιλώ με όλα τα κράτη του κόσμου.

Είναι απίστευτο το πόσο σημαντικός καθίστασαι, όπως ακριβώς είναι οργανωμένο

το σύστημα λήψης αποφάσεων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, όταν βρίσκεσαι ως εκλεγμένο μέλος στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Ήδη σήμερα έχω μιλήσει με πολλούς Υπουργούς, διότι αύριο θα έχουμε πιθανώς ένα πολύ κρίσιμο ψήφισμα, το οποίο αφορά ένα πολύ δύσκολο θέμα για τη Δυτική Σαχάρα. Μπορεί να ακούγεται πολύ μακρινό, αλλά δεν υπάρχει κανένα θέμα που να είναι τόσο μακρινό, ώστε να μην μπορεί να σε ακουμπήσει σε περίπτωση κρίσης. Κανένα τέτοιο θέμα. Από την άλλη πλευρά, το μεγάλο κεφάλαιο που αποκτάς όταν γίνεσαι συνομιλητής με όλα αυτά τα κράτη και αυτά τα κράτη προσπαθούν να σε καταστήσουν τη δική τους φωνή. Αυτό είναι τεράστιο διπλωματικό κεφάλαιο για την πατρίδα μας, νομίζω ότι το αξιοποιούμε στο μέτρο του δυνατού.

Σε ό,τι αφορά τις πρωτοβουλίες μας. Νομίζω προσπάθησα να είμαι όσο πιο διπλωματικός γίνεται, αν και δεν είναι πάντοτε αυτό το στυλ μου. Είπα ότι για μένα δεν υπάρχει λογική ακινησίας στα θέματα που αφορούν την εξωτερική πολιτική της χώρας. Η εξωτερική πολιτική είναι ένα ποδήλατο. Ή κάνεις πετάλι ή πέφτεις. Αυτή είναι η δική μου βαθύτατη πεποίθηση στο πλαίσιο της κυβερνητικής πολιτικής που έχει αναπτυχθεί, ακριβώς αυτή η υπηρεσία, η Ελλάδα να καταστεί επισπεύδουσα δύναμη σε πολλά επίπεδα. Πολλές φορές ακούω και εγώ, διότι στις πρωτοβουλίες τις οποίες αναλαμβάνουμε υπάρχει αντίλογος. Προφανώς θα υπάρχει αντίλογος. Όταν αναλαμβάνεις πρωτοβουλίες είναι προφανές ότι κάποιοι μπορεί να ενοχληθούν. Αλλά το ότι κάποιοι μπορεί να ενοχληθούν ποτέ δεν θα καταστεί ανασχετικός παράγων για να μην αναλάβεις τις πρωτοβουλίες.

Μπορώ να σας πω – και γι’ αυτό αισθάνομαι υπερηφάνεια, θέλω να σας το ομολογήσω – ότι η Ελλάδα σήμερα έχει θέσει επιχειρήματα, τα οποία δεν είχε ποτέ. Θαλάσσιος Χωροταξικός Σχεδιασμός με τα απώτατα όρια της δικής μας δυνητικής υφαλοκρηπίδας και Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, δεν υπήρχε και σήμερα είναι ευρωπαϊκό κεκτημένο. Τα θαλάσσια πάρκα, τα οποία εκτείνονται σε περιοχές κυριαρχίας της χώρας, είναι σημαντικά, διότι εξουδετερώνουν επιχειρήματα, τα οποία υπάρχουν δεκαετίες εναντίον της Ελλάδας. Το γεγονός ότι αμερικανικοί κολοσσοί έρχονται και επενδύουν και συμμετέχουν στα προγράμματα της Ελλάδας για έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων είναι στην πραγματικότητα η απτή αποτύπωση ότι αναγνωρίζονται κυριαρχικά δικαιώματα. Όλα αυτά είναι πρωτοβουλίες, όπως πρωτοβουλία είναι και η πρόταση που έθεσε ο Πρωθυπουργός για τη σύγκληση μιας διεθνούς διάσκεψης της Ανατολικής Μεσογείου με όλες τις όμορες θαλάσσιες χώρες, μας καθιστά στην πραγματικότητα επισπεύδοντες, μας φέρνει στο προσκήνιο, μας καθιστά ιδιοκτήτες των πολιτικών για εμάς. Και το λέω αυτό εντίμως. Δεν υπάρχει λογική της αντίδρασης, υπάρχει η λογική της δράσης. Μόνο έτσι κερδίζεις σε αυτόν τον πολύπλοκο κόσμο.

Δυτικά Βαλκάνια. Πράγματι, έρχομαι σχεδόν απευθείας από το αεροδρόμιο. Ήθελα να ζητήσω προληπτικά συγγνώμη αν φαίνονταν σημάδια κόπωσης, αλλά είπα ότι θα φαινόταν λίγο φτηνό με τέτοιο υψηλό ακροατήριο. Η αλήθεια είναι ότι τα Δυτικά Βαλκάνια για εμάς δεν είναι μόνο απλώς μια φυσική γειτονία. Τα Δυτικά Βαλκάνια αυτή τη στιγμή αποτελούν το επίκεντρο του ενδιαφέροντος για πολλούς λόγους.

Ο πρώτος και πιο σημαντικός λόγος είναι, διότι φαίνεται ο βάκιλος του εθνικισμού που διαχρονικά υφίσταται σε αυτή την περιοχή, να αναπτερώνεται. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη απειλή από έναν λανθάνοντα εθνικισμό που βγαίνει στην επιφάνεια σε ένα ναρκοθετημένο περιβάλλον. Γι’ αυτό τον λόγο τα Δυτικά Βαλκάνια θα πρέπει να αντιμετωπιστούν ως ύψιστη προτεραιότητα.

Ο δρόμος είναι ένας, προς την ευρωπαϊκή οικογένεια. Αυτός είναι ο δεύτερος λόγος για τα Δυτικά Βαλκάνια. Θα πρέπει να είναι στο δικό μας ραντάρ. Διότι αυτή τη στιγμή, όπως και σε πολλά άλλα μέρη του κόσμου, τα Δυτικά Βαλκάνια είναι ένα πεδίο, μέσα στο οποίο αναπτύσσεται ένας διαγκωνισμός κρατών για την άσκηση επιρροής. Και όχι πάντοτε θεμιτής επιρροής. Βλέπουμε να υπάρχουν παρεμβάσεις, ακόμη-ακόμη και σε εκλογικές διαδικασίες. Η υβριδική απειλή με τη χρήση της τεχνητής νοημοσύνης είναι κάτι, το οποίο αλλάζει τους όρους του παιχνιδιού. Θα πρέπει οι πολίτες πλέον να είναι σε θέση να μπορούν να

παρακάμπτουν οτιδήποτε δεν προσιδιάζει, δεν προσεγγίζει στην αλήθεια και να έχουν κριτική σκέψη να μην μένουν στην επιφάνεια των πραγμάτων. Διαφορετικά η δημοκρατία θα κλονιστεί.

Σήμερα η Αφρική, τα Δυτικά Βαλκάνια, περιοχές της Ασίας, η Λατινική Αμερική, είναι πεδία στα οποία υπάρχει πολύ μεγάλη ξένη παρέμβαση. Αυτό υποβαθμίζει τη δημοκρατία, υποβαθμίζει τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου προφανώς. Δημιουργεί όμως και μια ανισορροπία, η οποία βλάπτει συνολικά τις αξίες μας.

Θέλω να κλείσω. Ειπώθηκε προηγουμένως το πόσο σημαντικά είναι τα άρθρα του Συντάγματος που γνωρίζετε τη θέση που έχω. Αναφέρομαι πάντοτε στο Σύνταγμα. Σήμερα είπα σε κόντρα ρόλο να μην πω τίποτα για το Σύνταγμα, αλλά δεν άντεξα και θα κλείσω με το Σύνταγμα. Υπάρχει μια διάταξη η οποία είναι η πιο παραμελημένη του Συντάγματος. Γιατί μερικές φορές ακούω και αυτό: «Μα γιατί σώνει και καλά πρέπει μονίμως να είμαστε με το Διεθνές Δίκαιο και δεν πηγαίνουμε και στο παζάρι να πλειοδοτήσουμε, μήπως φέρουμε κανένα καλύτερο αποτέλεσμα;» Η απάντηση είναι σαφής σε ό,τι αφορά εμένα. Οι περισσότεροι από τους φοιτητές που βρίσκονται σήμερα στην αίθουσα δεν με είχαν δάσκαλο. Και αυτό είναι πάρα πολύ λυπηρό. Όταν κάνω μια ερώτηση, η οποία είναι σχεδόν ρητορική, η απάντηση είναι μία: «Γιατί το λέει το Σύνταγμα.» Το λέει το Σύνταγμα στο άρθρο 2 παράγραφος 2 του Συντάγματος. Η Ελλάδα, ακολουθώντας τους γενικώς παραδεδεγμένους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου, επιδιώκει την εμπέδωση της ειρήνης και της δικαιοσύνης στην περιοχή της και στον κόσμο. Γι’ αυτό είμαστε με το Διεθνές Δίκαιο. Σας ευχαριστώ.